

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

**МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

Освітній рівень другий рівень вищої освіти - магістр
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 225 «Медична психологія»

Автори: доктор психологічних наук, професор **Філоненко М.М.**
кандидат педагогічних наук, старший викладач **Гладун Т.С.**

Затверджено на засіданні кафедри загальної і медичної психології

Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри загальної
і медичної психології,
професор

Матяш М.М.

Тема № 1. Наукові дослідження. Історія становлення та розвитку науки.

(практичне заняття – 2 години)

Мета: сформуванати розуміння про поняття «наукова робота».

План заняття:

1. Наука та її роль у розвитку суспільства.
- 2 Базові поняття науки.
- 3 Пріоритети наукових досліджень .
4. Класифікація наук .

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Категорії науки.
2. Наукова робота: поняття, види, загальна характеристика.
3. Система освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів в Україні.
4. Система наукових ступенів і вчених звань в Україні. Умови їх присудження.

Приклади наукового і ненаукового знання.

5. Поняття наукової роботи і порядок її виконання.
6. Структура наукової роботи, її обов'язкові елементи.
7. Визначення понять «проблема» і «тема».
8. Співвідношення об'єкта і предмета дослідження.
9. Мета і завдання дослідження.
10. Наукова інформація: поняття і види.
11. Основні характеристики теми наукового дослідження.
12. Новизна як характеристика теми наукового дослідження.
13. Основні джерела наукової інформації.
14. Порядок роботи з науковою літературою.

Рекомендована література:

1. Андрущенко В. Наукова періодика – досвід та перспективи з погляду вітчизняних вчених. URL: <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/4064>.
2. Артюх С. Ф., Лізан І. Я., Голопоров І.В., Несторук Н. А. Основи наукових досліджень. Харків : УІПА, 2006. 277 с.
3. Бейлін М. В. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Харків : ХДАФК, 2012. 184 с.
4. Білоусова Т. П., Маркітантов Ю. О. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Кам'янець- Подільський держ. ун-т. Кам'янець-Подільський, 2004. 120 с.
5. Білуха М.П. Основи наукових досліджень. Підручник. К., Вища школа, 1997. 271 с.
6. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
7. Борисова Т. Ліцензійні електронні ресурси віддаленого доступу: досвід управління.
URL: <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/4080>.
8. Вакаренко О. Періодичні академічні видання: представленість в Інтернеті та проблеми відповідності критеріям світових баз даних. URL: <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/4069>.

Тема № 2. Система науково-дослідницьких закладів України. Академічна, галузева наука та наука у вищих навчальних закладах.

(практичне заняття – 2 години)

Мета: ознайомити студентів з стратегічними напрямками розвитку науково-дослідних закладів України.

План заняття:

1. Загальні дані про НАН України, її структуру та основні статутні завдання .
2. Стратегічні напрямки розвитку науково-дослідних закладів України.
3. Реалізація статусу НАН України як вищої державної наукової організації.

4. Координація наукових досліджень.
5. Науково-експертна діяльність.
6. Ефективність наукових досліджень, форми і методи їх організації.
7. Кадровий потенціал наукових установ. Розв'язання соціальних проблем науковців.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Загальні дані про НАН України, її структуру та основні статутні завдання .
2. Стратегічні напрямки розвитку науково-дослідних закладів України.
3. Реалізація статусу НАН України як вищої державної наукової організації.
4. Координація наукових досліджень.
5. Науково-експертна діяльність.
6. Ефективність наукових досліджень, форми і методи їх організації.
7. Кадровий потенціал наукових установ.
8. Розв'язання соціальних проблем науковців.

Рекомендована література:

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.
2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.
3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти. Підручник. — Київ: Центр учбової літератури, 2014. — 321 с.
4. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. а. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
5. Основи наукових досліджень: підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. - 132 с.

Тема № 3. Наукова, теоретична та практична значущість наукового дослідження.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Навчитися визначати наукову, теоретичну, практичну значущість наукового дослідження.

План заняття:

1. Формулювання наукової новизни та визначення практичного і теоретичного значення наукового дослідження.
2. Наукова новизна, теоретичні положення.
3. Практичні (нормативні) рекомендації, які раніше не були відомі та не зафіксовані в науковій практиці.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте місце та роль фундаментальних і прикладних науково-педагогічних досліджень у розв'язанні проблем.
2. Обґрунтуйте багаторівневий характер методологічних засад.
3. Які трапляються недоліки під час визначення методологічних основ педагогічного дослідження?
4. Розкрийте сутність основних методів наукового дослідження.
5. Визначте стратегію розгортання наукового дослідження.
6. Охарактеризуйте основні складові дослідження.
7. Визначте найтипівіші помилки, які допускають дослідники в процесі їхньої підготовки до проведення.

Практичне завдання:

З метою завчасної підготовки до написання курсових робіт оформити список методологічних порад молодим дослідникам. Сформувати ці поради на основі опрацювання списку рекомендованої літератури.

Рекомендована література

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.
2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.

3. Малафіїк І.В. Дидактика. - К., 2005. - С. 458-461,

Тема № 4. Професійна спрямованість наукової роботи студентів спеціальності

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Визначити професійну спрямованість наукової роботи студентів спеціальності «Медична психологія».

План заняття:

1. Збирання та критичне опрацювання, аналіз та узагальнення медичної та психологічної інформації з різних джерел.
2. Узагальнення інформації щодо суб'єктивних і об'єктивних проявів психологічних проблем, субклінічних хворобливих станів та захворювань.
3. Оцінювання результатів діагностики, лабораторних та інструментальних досліджень, проведення психологічного дослідження та аналізу, систематизації, оцінювання психометричних та психодіагностичних методик, формулювання аргументованих висновків та рекомендацій.
4. Планування, організація та здійснення психологічного дослідження, використання валідного та надійного психодіагностичного інструментарію, аналізу та систематизації отриманих результатів, формулювання аргументованих висновків та рекомендацій.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Підготовка анотацій і тез.
2. Способи конспектування.
3. Планування науково-дослідної роботи.
4. Цитування в науковій роботі.
5. Систематизація наукової інформації.
6. Вища атестаційна комісія(ВАК) і її роль в атестації та переатестації наукових кадрів.
7. Наукові журнали. Монографія як джерело наукової інформації.
8. Поняття дисертації, її основні характеристики. Автореферат дисертації.

9. Поняття методології, методики, методу.
10. Загальнонаукові, конкретно-наукові та спеціальні методи.
11. Методи емпіричних і теоретичних досліджень.
12. Застосування законів формальної і діалектичної логіки в наукових дослідженнях.
13. Особливості застосування методу порівняльного аналізу.
14. Експеримент: поняття і види.
15. Ідеалізація як метод наукових досліджень.
16. Дедукція та індукція як методи наукових досліджень.

Рекомендована література:

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. (К-ть сторінок)
2. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
3. Бюлетень ВАК України. – 2008. – №3. – С. 9-13.
5. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна. – 3-тє вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.
6. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження: авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк. - К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. - 308 с.
7. Князян М.О. Навчально-дослідницька діяльність студентів як засіб актуалізації професійно значущих знань: Ізмаїл, 1998.
8. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 208с.

Тема № 5. Організація і форми науково-дослідної роботи студентів.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з організацією та основними етапами науково-дослідної діяльності студентів.

План заняття:

1. Види і форми науково-дослідної роботи студентів.
2. Навальна науково-дослідна робота студентів.
3. Основні етапи науково-дослідної діяльності студентів.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Підготовка анотацій і тез.
2. Способи конспектування.
3. Планування науково-дослідної роботи.
4. Цитування в науковій роботі.
5. Систематизація наукової інформації.
6. Вища атестаційна комісія(ВАК) і її роль в атестації та переатестації наукових кадрів.
7. Наукові журнали. Монографія як джерело наукової інформації.
8. Поняття дисертації, її основні характеристики. Автореферат дисертації.
9. Поняття методології, методики, методу.
10. Загальнонаукові, конкретно-наукові та спеціальні методи.
11. Методи емпіричних і теоретичних досліджень.
12. Застосування законів формальної і діалектичної логіки в наукових дослідженнях.
13. Особливості застосування методу порівняльного аналізу.
14. Експеримент: поняття і види.
15. Ідеалізація як метод наукових досліджень.
16. Дедукція та індукція як методи наукових досліджень.

Рекомендована література:

1. Наумовець А. Г. Віч-на-віч з аудиторією: Дещо про "технологію" наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів / Наумовець Антон Григорович ; НАН України; Інститут фізики. – К.: Наукова думка, 2003. – 56 с.: рис. – Бібліогр.: с. 52-53. - (Проєкт "Наукова книга").
2. Основи наукових досліджень : підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 132 с.
3. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 116 с.
4. Пилипчук М.І. Основи наукових досліджень : підручник / М.І. Пилипчук, С. Григор'єв, В.В. Шостак. – К.: Знання, 2007. – 270 с.
5. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., реком. МОНУ /Пілюшенко Віталій Лаврентійович, Шкрабак Ірина Володимирівна, Славенко Едвін Ігорович. – К. : Лібра, 2004. – 344 с. : іл. - Бібліогр.: с. 343.
6. Пономаренко В. С. Аналіз даних у дослідження соціально-економічних систем / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 432 с.
7. Свердан М. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Свердан Михайло Михайлович, Свердан Марія Романівна ; Буковинська держ. фінансова академія. – Чернівці : Рута, 2006. - 352 с. - Бібліогр.: с. 351-352.

Тема № 6. Загальні проблеми методології наукового дослідження. Розмежування методології та методів дослідження.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з методами та методикою проведення наукового дослідження; Визначити загальні проблеми методології наукового дослідження. Навчитися розмежовувати методологію та методи дослідження, а також ознайомитися з класифікацією методів наукового дослідження за рівнем

методологічного аналізу, характером пізнавальної діяльності, за способом організації дослідження.

План заняття:

1. Загальні проблеми методології наукового дослідження. Розмежування методології та методів дослідження. Фундаментальні, загальнонаукові, конкретно-наукові методологічні принципи.
2. Методологічний апарат наукового дослідження. Рівні методологічного аналізу.
3. Методи наукового дослідження. Вимоги до наукового методу.
4. Класифікація методів наукового дослідження за рівнем методологічного аналізу, за характером пізнавальної діяльності, за способом організації дослідження.
- 4 Емпіричні методи наукового дослідження.

Завдання для тестового контролю:

1. Установіть відповідність:

- 1) методика; а) сукупність методів, вчення про об'єкт, методи і межу його пізнання;
- 2) методологія; б) спосіб пізнання;
- 3) метод; в) алгоритм, технологія одержання бажаного результату.

2. Система – це:

- а) елементи, які взаємодіють між собою, у результаті чого формуються принципово нові якості;
- г) певний розподіл елементів (за видами, за алфавітом й ін.);
- б) те ж, що і сума; д) усе, що не є хаосом.

в) будь-які предмети, об'єднані разом;

3. Експеримент – це:

- а) будь-яка дія, здійснювана науковцем над досліджуваним об'єктом;
- б) штучне відтворення тих або інших якостей об'єкта для спостереження його стану, поведінки і под.;

в) будь-яке моделювання;

г) спостереження за відхиленнями в поведінці об'єкта;

д) абстрагування від незначних якостей об'єкта.

4. До загальних характеристик системи не відносять:

а) цілісність; д) самоствердження;

б) структурність; е) цілеспрямованість;

в) взаємозв'язок із зовнішнім середовищем; є) самоорганізацію;

г) ієрархічність; ж) суперечливість.

5. Метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їх структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, називають:

а) гармонізацією; г) легітимацією;

б) формалізацією; д) ідеалізацією.

в) імплементацією;

6. Загальнонаукові методи можна застосовувати:

а) лише за наявності б) дослідника

в) спеціальних знань;

7. Проблема і тема наукового дослідження співвідносяться так, що:

а) проблема є одним з елементів теми; в) тема складається з низки проблем;

б) проблема складається з низки тем; г) це синоніми.

8. Монографія – це:

а) книга, написана одним автором; в) наукова стаття;

б) книга, присвячена одній проблемі або темі;

г) комплексне видання, що розглядає низку тем.

9. Мета і завдання дослідження співвідносяться так, що:

а) вони існують незалежно одне від одного;

в) реалізація завдань визначає

досягнення мети;

б) це синоніми; г) завдання містять мету.

10. Запам'ятовування, що ґрунтується на застосуванні мнемонічних прийомів, називають:

а) механічним; в) вимушеним;

б) логічно-змістовим; г) невимушеним.

11. Невимушене запам'ятовування інформації засноване на багаторазовому повторенні й завчанні прочитаного:

а) так; в) іноді;

б) ні; г) ніколи.

12. Установіть відповідність між назвою способу запам'ятовування інформації і його характеристикою:

1) механічний; а) заснований на запам'ятовуванні зв'язків між певними елементами прочитаного;

2) логічно-змістовий; б) становить випадкове запам'ятовування, обумовлене емоціями, що виникають у процесі читання;

3) вимушений; в) заснований на застосуванні мнемонічних прийомів;

4) невимушений; г) полягає в багаторазовому повторенні і завчанні прочитаного.

Рекомендована література:

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.

2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон. теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.

3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти. Підручник. —Київ: Центр учбової літератури, 2014. — 321 с.

4. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. а. ВМНЗ України – К., 2013. 64 с.
5. Основи наукових досліджень : підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 132 с.
6. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120с.
7. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень [Текст] : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Знання, 2007.
8. Українські ресурси мережі Інтернет: громадсько-політичні центри / Укл. Ю. Шайгородський. – К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2003. – 296 с.
9. Фаренік С. Логіка та методологія наукового дослідження. – К. : Видавництво УАДУ, 2002. – 337с.

Тема № 7. Методологічний апарат наукового дослідження.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Засвоїти з яких елементів складається методологічний апарат наукового дослідження.

План заняття:

1. Загальна методологія науки
2. Емпіричний рівень наукового дослідження
3. Наукова діяльність і наукова праця: визначення понять.
4. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Завдання для тестового контролю

1. Методологія – це:
  - а) система узагальненого знання, пояснення тих або інших сторін дійсності;
  - б) вчення про методи наукового пізнання;
  - в) сукупність методів конкретного дослідження;
  - г) окремий метод наукового дослідження;

2. Сукупність прийомів і способів конкретного дослідження – це:
- а) методика; в) методологія;
  - б) лабораторна техніка; г) метод.
3. Загальнонауковим методом не є:
- а) історичний; в) термінологічний;
  - б) системний; г) соціологічний.
4. Доповніть фразу: «Достатня кількість фактичного матеріалу, що дає можливість зробити певні висновки, має назву _____».
5. Спеціальним методом не є:
- а) соціологічний; в) психологічний;
  - б) історичний; г) математичний.
6. Урахування тільки найбільш істотних сторін і ознак відношень і явищ – це:
- а) метод дедукції; в) метод синтезу;
  - б) аксіоматичний метод; г) метод абстрагування.
7. До методів емпіричного рівня дослідження не належить:
- а) експеримент; в) формалізація;
  - б) вимірювання; г) порівняння.
8. «Із двох суджень, що суперечать одне одному, одне хибне, а інше – істинне». Це:
- а) закон тотожності; в) закон суперечності;
  - б) закон виключеного третього; г) закон достатнього обґрунтування.
9. Системний підхід є методом емпіричного дослідження:
- а) так; в) іноді;
  - б) ні; г) ніколи.
10. Доповніть фразу: «_____ – це інтерпретація

змісту інформації через кількісні показники».

11. Перехід від фактів до законів становить:

- а) аксіоматичний метод; в) гіпотезу і допущення;
- б) метод формалізації; г) аналіз і синтез.

12. Уявне конструювання об'єкта, що не існує в дійсності, – це:

- а) системний метод; в) аксіоматичний метод;
- б) метод формалізації; г) метод ідеалізації.

13. Установіть відповідність між поняттями і визначеннями.

- 1) аналіз; а) висновок про весь клас предметів у цілому на основі знань про окремі предмети класу;
- 2) синтез; б) можливість розділити предмет на частини;
- 3) індукція; в) об'єднання окремих частин предмета в одне ціле;
- 4) дедукція; г) можливість зробити висновок про окремий предмет на основі загальних знань про клас предметів у цілому.

14. Установіть відповідність:

- 1) методика; а) сукупність методів, вчення про об'єкт, методи і межу його пізнання;
- 2) методологія; б) спосіб пізнання;
- 3) метод; в) алгоритм, технологія одержання бажаного результату.

15. Система – це:

- а) елементи, які взаємодіють між собою, у результаті чого формуються принципово нові якості;
- г) певний розподіл елементів (за видами, за алфавітом й ін.);
- б) те ж, що і сума; д) усе, що не є хаосом.
- в) будь-які предмети, об'єднані разом;

16. Експеримент – це:

- а) будь-яка дія, здійснювана науковцем над досліджуваним об'єктом;

б) штучне відтворення тих або інших якостей об'єкта для спостереження його стану, поведінки і под.;

в) будь-яке моделювання;

г) спостереження за відхиленнями в поведінці об'єкта;

д) абстрагування від незначних якостей об'єкта.

17. До загальних характеристик системи не відносять:

а) цілісність; д) самоствердження;

б) структурність; е) цілеспрямованість;

в) взаємозв'язок із зовнішнім середовищем; є) самоорганізацію;

г) ієрархічність; ж) суперечливість.

18. Верифікаційні методи – це методи:

а) які передбачають компонент довіри;

б) що мають обмежене застосування;

в) які дають можливість перевірити отримані результати;

г) що дають синтезоване уявлення про об'єкт;

д) які функціонують у конкретній ситуації.

19. Візуальні методи – це:

а) види спостереження; в) методи, призначені для тестування.

б) графи, схеми, діаграми і под.;

20. Метод пізнання, що полягає в об'єднанні окремих частин або рис предмета в єдине ціле, має назву:

а) індукція; г) абстрагування;

б) аналіз; д) кореляція;

в) синтез; е) абдукція.

21. Метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їх структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, називають:

а) гармонізацією; г) легітимацією;

б) формалізацією; д) ідеалізацією.

в) імплементацією;

22. Загальнонаукові методи можна застосовувати:

а) лише за наявності в дослідника

спеціальних знань;

г) тільки у фундаментальних

дослідженнях;

б) у всіх науках; д) лише в окремих науках.

в) лише в прикладних дослідженнях;

Рекомендована література:

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.

2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.

3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти. Підручник. — Київ: Центр учбової літератури, 2014. — 321 с.

4. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. а. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.

5. Основи наукових досліджень: підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. - 132 с.

Тема № 8. Класифікація методів за способом організації дослідження.

Емпіричні методи наукового дослідження.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з класифікацією методів за способом організації наукового дослідження.

План заняття:

1. Емпіричні методи дослідження
2. Класифікація методів за способом організації дослідження

Завдання для тестового контролю:

1. Метод пізнання, що полягає в об'єднанні окремих частин або рис предмета в єдине ціле, має назву:
  - а) індукція; г) абстрагування;
  - б) аналіз; д) кореляція;
  - в) синтез; е) абдукція.
2. Метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їх структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, називають:
  - а) гармонізацією; г) легітимацією;
  - б) формалізацією; д) ідеалізацією.
  - в) імплементацією;
3. Загальнонаукові методи можна застосовувати:
  - а) лише за наявності б) дослідника
  - в) спеціальних знань;
4. Проблема і тема наукового дослідження співвідносяться так, що:
  - а) проблема є одним з елементів теми; в) тема складається з низки проблем;
  - б) проблема складається з низки тем; г) це синоніми.
5. Монографія – це:
  - а) книга, написана одним автором; в) наукова стаття;
  - б) книга, присвячена одній проблемі або темі;
  - г) комплексне видання, що розглядає низку тем.
6. Мета і завдання дослідження співвідносяться так, що:
  - а) вони існують незалежно одне від одного;

в) реалізація завдань визначає

досягнення мети;

б) це синоніми; г) завдання містять мету.

7. Запам'ятовування, що ґрунтується на застосуванні мнемонічних прийомів, називають:

а) механічним; в) вимушеним;

б) логічно-змістовим; г) невимушеним.

8. Невимушене запам'ятовування інформації засноване на багаторазовому повторенні й завчанні прочитаного:

а) так; в) іноді;

б) ні; г) ніколи.

9. Установіть відповідність між назвою способу запам'ятовування інформації і його характеристикою.

1) механічний; а) заснований на запам'ятовуванні зв'язків між певними елементами прочитаного;

2) логічно-змістовий; б) становить випадкове запам'ятовування, обумовлене емоціями, що виникають у процесі читання;

3) вимушений; в) заснований на застосуванні мнемонічних прийомів;

4) невимушений; г) полягає в багаторазовому повторенні і завчанні прочитаного.

10. Видання, що містить систематизований виклад певної навчальної дисципліни, – це:

а) монографія; в) підручник;

б) наукова стаття; г) доповідь.

11. Видами систематизації матеріалу є такі:

а) хронологічний; г) граматичний;

б) систематичний; д) тематичний;

в) логічний; е) графічний.

12. Доповніть фразу: «Складне наукове завдання, що охоплює значну сферу

досліджень і має перспективне значення, називають _____».

Рекомендована література:

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. (К-ть сторінок)
2. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
3. Бюлетень ВАК України. – 2008. – №3. – С. 9-13.
5. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна. – 3-тє вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.
6. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження: авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк. - К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. - 308 с.
8. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 208с.

Тема № 9. Різновиди наукового стилю мовлення та етика вченого.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з різновидами наукового стилю мовлення.

План заняття:

1. Наукова мовна культура – основа професійної діяльності дослідника.
2. Мовна культура науковця.
3. Мовні засоби української наукової мови.
4. Культура читання наукового тексту.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Вияв рівнів мовної культури науковця (рівня мовної правильності, інтеріоризації, насиченості мовою, адекватного вибору, володіння фаховою метамовою).
2. Виховання мовної культури науковця в Україні і за кордоном.
3. Науковий ідіостиль.
4. Науковий діалог. Діалогова позиція наукового керівника.

Завдання для тестового контролю:

1. Джерелами наукової інформації можуть бути:
  - а) Інтернет; в) конспекти;
  - б) періодичні видання; г) монографії.
2. Теми курсових і дипломних робіт:
  - а) можуть повторюватися щорічно;
  - б) можуть повторюватися раз за три роки;
  - в) не повинна дублюватися;
  - г) можуть повторюватися раз за десять років;
  - д) можуть повторюватися раз за п'ять років.
3. Доповніть висловлювання: «Обмін науковою інформацією між вченими і фахівцями називають _____».
4. Доповніть фразу: «Точно і послідовно сформульовані ідеї наукової доповіді називають _____».
5. Спілкування між вченими і фахівцями з наукової тематики має назву:
  - а) комунікація; г) семінар;
  - б) наукова комунікація; д) симпозіум.
  - в) наукова конференція;
6. На підготовчому етапі наукового дослідження здійснюють:
  - а) впровадження результатів дослідження;
  - б) визначення об'єкта і предмета дослідження;

- в) постановку проблеми;
- г) оформлення наукової роботи;
- д) добір і аналіз літератури.

7. Предмет і об'єкт дослідження співвідносяться так, що:

- а) об'єкт ширший предмета; в) це тотожні поняття;
- б) предмет ширший об'єкта; г) вони існують незалежно одне від одного.

8. Основні вимоги до теми дослідження такі:

- а) стислість; г) чіткість;
- б) впроваджуваність; д) новизна.
- в) актуальність;

9. Розташуйте в правильному порядку етапи виконання наукової роботи:

- а) вивчення практики; д) написання вступу і висновків;
- б) визначення об'єкта і предмета дослідження;
- е) оформлення списку використаної літератури і додатків;
- в) вибір теми; є) викладення теорії і методики;
- г) формулювання пропозицій і рекомендацій;
- ж) добір літератури за темою і її аналіз.

10. Доповніть фразу: «Уся сукупність відношень теорії і практики, на які спрямоване пізнання, має назву _____».

11. Відношення і явища, на які спрямоване наукове пізнання— це:

- а) метод пізнання; г) суб'єкт пізнання;
- б) сфера пізнання; д) область пізнання.
- в) об'єкт пізнання;

12. Здатність наукової роботи відповідати на питання сучасної науки визначає така її характеристика:

а) обсяг; г) структурованість;

б) складність; д) актуальність.

в) чіткість;

13. Можливість використовувати результати наукової роботи в науковій або практичній діяльності характеризує її:

а) чіткість; г) впроваджуваність;

б) новизну; д) структурованість.

в) актуальність;

14. З-поміж перерахованих слів для формулювання мети наукової роботи не можна використовувати таке:

а) «обґрунтувати»; г) «визначити»;

б) «порівняти»; д) «виявити».

в) «вивчити»;

15. Чи пов'язана мета дослідження з об'єктом і предметом дослідження, а також із науковим результатом:

а) так; в) іноді;

б) ні; г) ніколи.

16. Чи може Інтернет виступати джерелом наукової інформації:

а) так; в) іноді;

б) ні; г) ніколи.

17. Підручники до наукової літератури:

а) належать; в) іноді належать;

б) можуть належати; г) ніколи не належать.

18. Повідомлення, у якому викладають певні питання, роблять висновки й пропозиції, має назву:

а) доповідь; г) дипломна робота;

б) реферат; д) тези.

в) автореферат;

19. Книга, цілком присвячена одній проблемі або темі, має назву:

а) підручник; г) дисертація;

б) навчальний посібник; д) монографія.

в) наукова стаття;

20. Мета наукового дослідження – це:

а) всебічне вивчення предмета дослідження;

в) виступ на науковій конференції;

б) публікація результатів; г) одержання нових знань.

Рекомендована література:

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.

2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.

3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти. Підручник. — Київ: Центр учбової літератури, 2014. — 321 с.

4. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. а. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.

5. Основи наукових досліджень: підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. - 132 с.

Тема № 10. Писемні види наукової творчості. Виписки. Цитати. Тези і конспект. Анотація, реферат, стаття.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з основними видами наукової творчості.

План заняття:

1. Писемні види наукової творчості.
2. Виписки. Цитати. Тези. Конспект.
3. Анотація. Реферат. Стаття.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

Завдання для тестового контролю:

1. Установіть відповідність між поняттями і їх визначеннями:
  - 1) виписки; а) стислий зміст усього першоджерела;
  - 2) анотація; б) докладний виклад інформації;
  - 3) конспект; в) короткий зміст окремих фрагментів інформації.
2. Реферат – це(вказіть риси, властиві реферату):
  - а) вид публікації, що потребує великого творчого внеску автора;
  - в) велика за обсягом робота;
  - б) стислий огляд праць інших авторів; г) кваліфікаційна робота.
3. Спосіб запам'ятовування, заснований на багаторазовому повторенні й завчанні прочитаного, називають:
  - а) логічно-змістовим; в) вимушеним;
  - б) механічним; г) невимушеним.
4. Використання в тексті наукової роботи епітетів, метафор, інших художніх засобів:
  - а) допустиме; в) допустиме тільки за погодженням керівника;
  - б) недопустиме; г) можливе тільки для вираження ставлення автора до описуваних фактів.
5. До видів наукових публікацій не належать:
  - а) монографія; г) стаття;

б) тези; д) інструкція;

в) конспект; е) повість.

6. Авторський, або друкований, аркуш – це:

а) одна сторінка друкованого тексту(розмір шрифту – 14-й; одинарний інтервал);

б) одна сторінка друкованого тексту(розмір шрифту – 12-й; одинарний інтервал);

в) аркуш формату А4, видрукований із двох боків;

г) одиниця виміру друкованого тексту(дорівнює5 тис. друкованих знаків);

д) одиниця виміру друкованого тексту(дорівнює40 тис. друкованих знаків).

7. Учення про методи наукового пізнання має назву:

а) методика; г) онтологія;

б) методологія; д) теорія;

в) метод; е) гносеологія.

8. Доповніть фразу: «Сукупність прийомів дослідження, включаючи техніку й операції з фактичним матеріалом, становлять _____ наукового дослідження».

9. Спосіб пізнання об'єкта дослідження – це:

а) метод; г) ідея;

б) принцип; д) прийом.

в) методика;

10. Доповніть фразу: «Об'єктивну причинну обумовленість явищ називають Принципом _____».

11. З-поміж указаних методів висновок на основі аналізу кількісних показників дозволяє зробити:

а) метод ідеалізації; г) синтез;

б) метод формалізації; д) аналіз;

в) дедукція; е) абдукція.

12. Оформлюючи курсову роботу, номер сторінки ставлять:

а) у центрі внизу сторінки; в) у правому верхньому куті;

б) у центрі вгорі сторінки; г) у правому нижньому куті.

13. Виклад матеріалу в науковій роботі ведуть:

а) від першої особи однини; в) у безособовій формі;

б) від першої особи множини; г) у кожній із перерахованих форм за бажанням автора.

14. Якщо в тексті наукової роботи наводять прізвища, то ініціали:

а) ставлять перед прізвищем; в) ставлять так, як зручно авторові;

б) ставлять після прізвища; г) узагалі не ставлять.

15. У вступі не наводять:

а) огляд основних джерел інформації; г) актуальність теми дослідження;

б) короткий зміст роботи; д) мету і завдання дослідження;

в) постановку проблеми; е) об'єкт дослідження.

16. Назви пунктів вирівнюють:

а) по лівому краю; б) по ширині;

в) по правому краю; д) як зручно авторові.

г) по центру;

17. Доповніть фразу: «Бланк, у якому вказують тему роботи, її мету, термін подання керівникові, теоретичне і практичне завдання, називають _____».

18. Доповніть висловлювання: «Бланк, у якому зазначають кількість сторінок роботи, кількість використаних джерел інформації, основні результати дослідження, називають _____».

19. Серед наведених тверджень правильне таке:

а) посилання в науковій роботі мають порядкову нумерацію і перелічуються в кінці роботи;

- б) на кожній новій сторінці нумерацію починають з першого посилання, бібліографічний опис джерел інформації розташовують внизу сторінки;
- в) посилання мають порядкову нумерацію і вказуються внизу сторінки;
- г) на кожній новій сторінці нумерацію починають з першого посилання, усі посилання перелічують у кінці роботи.

20. Доповніть висловлювання: «_____ складають двома мовами, тут зазначають тему роботи, місце і рік її написання, подають коротку характеристику роботи».

21. Коротко сформульовані основні ідеї наукової доповіді мають назву:

- а) конспект; г) тези;
- б) реферат; д) анотація.
- в) наукова стаття;

22. Доповніть фразу: «Елемент наукової роботи, у якому вказують актуальність теми, мету і завдання роботи, визначають об'єкт дослідження, називають _____».

23. Результати наукової роботи впроваджують у практику такими способами:

- а) виступ на конференції з основними результатами роботи;
- б) публікація статті за темою роботи в науковому виданні;
- в) подання роботи на конкурс;
- г) одержання на підприємстві, в установі, організації акта впровадження результатів роботи.

24. Доповніть фразу: «У_____ підсумовують результати наукової роботи».

25. Бланк «Реферат» підшивають після:

- а) дипломного завдання; г) відзиву керівника;
- б) титульного аркуша; д) змісту;
- в) списку використаної літератури; е) відзиву рецензента.

26. Наукова робота складається з таких обов'язкових частин:

- а) епіграф; г) висновки;
- б) присвята; д) ілюстрації;
- в) вступ; е) основна частина.

27. Із перерахованого у вступі не вказують наступне:

- а) об'єкт дослідження; г) мета роботи;
- б) методика; д) актуальність теми.
- в) пропозиції і рекомендації;

Рекомендована література:

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. (К-ть сторінок).
2. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
3. Бюлетень ВАК України. – 2008. – №3. – С. 9-13.
5. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна. – 3-тє вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.
6. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження: авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк. - К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. - 308 с.
8. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 208с.

Тема № 11. Місце наукових комунікацій у сучасних масово-інформаційних процесах. Популяризація результатів наукових досліджень.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Навчитися використовувати інформаційно-комунікаційні технології у науково-інноваційній діяльності. Презентувати результати

дослідження в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів.

План заняття:

1. Феномен наукової комунікації.
2. Наукові комунікації та бібліометрична система.
3. Письмові форми наукової комунікації.
4. Усні форми наукової комунікації.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Дисертаційна робота як вид наукового твору.
2. Презентація текстів наукової комунікації.
3. Наукова комунікація і сучасні медіа.
4. Наукова інтернет-комунікація.
5. Участь у наукових круглих столах, конференціях, симпозіумах на вітчизняному та міжнародному рівнях.
6. Види наукових комунікацій: усна та письмова.

Практичне завдання:

Презентувати результати власних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та письмовій формах, оформити різножанрові наукові тексти відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, презентація, виступ на конференції тощо).

Рекомендована література:

1. Андрущенко В. Наукова періодика – досвід та перспективи з погляду вітчизняних вчених. URL: <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/4064>.
2. Артюх С. Ф., Лізан І. Я., Голоп'яров І.В., Несторук Н. А. Основи наукових досліджень. Харків : УІПА, 2006. 277 с.
3. Бейлін М. В. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Харків : ХДАФК, 2012. 184 с.

4. Білоусова Т. П., Маркітантов Ю. О. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Кам'янець- Подільський держ. ун-т. Кам'янець-Подільський, 2004. 120 с.
6. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
7. Борисова Т. Ліцензійні електронні ресурси віддаленого доступу: досвід управління. URL: [http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle /123456789/4080](http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/4080).
8. Вакаренко О. Періодичні академічні видання: представленість в Інтернеті та проблеми відповідності критеріям світових баз даних. URL: <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/4069>.

Тема № 12. Спеціалізована комунікація через Інтернет. Наукові семінари, конференції, конгреси: форми участі й обміну результатами наукових досліджень.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з сучасними спеціалізованими комунікаціями через Інтернет

План заняття:

1. Спеціалізована комунікація через Інтернет.
2. Наукові семінари, конференції, конгреси: форми участі й обміну результатами наукових досліджень.
3. Зв'язки науковців із громадськістю.
4. Система фахової періодики для публікації результатів дослідження.
5. Місце наукових комунікацій у сучасних масово-інформаційних процесах. Популяризація результатів наукових досліджень.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Опрацювати рекомендовану до теми літературу.
2. Підготувати наукову доповідь за темою курсової роботи. Контрольні запитання та завдання.

3. Визначте шляхи популяризації результатів наукових досліджень.
4. Назвіть фахову періодику із соціальних комунікацій.
4. У чому полягає специфіка наукової комунікації через Інтернет?
5. Які існують види наукової публікації?
6. Розкрийте особливості підготовки тез доповіді.
7. У чому відмінність доповіді і повідомлення?

Рекомендована література:

1. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник для вищ. навч. закл. / Ольга Володимирівна Крушельницька. – К. : Кондор, 2004.– 192 с.
3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
4. Кузьменко С.Г. Курсова (дипломна) – це дуже просто!: науково-практичний посібник / С.Г. Кузьменко ; Донецький юридичний інститут МВС України при Донецькому державному університеті. – Донецьк: Норд-Прес, 2004. – 126 с.
5. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів: підручник/Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 334 с.
7. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
9. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний . –Львів : Світ, 2001. – 416 с.

Тема № 13. Методичні прийоми викладу наукових матеріалів: послідовний, цілісний, вибірковий.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися з основними методичними прийомами викладу наукових матеріалів.

План заняття:

1. Послідовний методичний прийом викладу наукового матеріалу.

2.Цілісний методичний прийом викладу наукового матеріалу.

3. Вибірковий методичний прийом викладу наукового матеріалу.

Практичне завдання:

Презентуйте реферат за темою курсової роботи, згідно послідовного методичного прийому викладу матеріалу.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.
2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.
3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти. Підручник. — Київ: Центр учбової літератури, 2014. — 321 с.
4. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. а. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
5. Основи наукових досліджень : підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 132 с.

Додаткова література:

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. (К-ть сторінок)
2. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
3. Бюлетень ВАК України. – 2008. – №3. – С. 9-13.
4. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна. – 3-тє вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.
5. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження: авторський підручник /Олександр Валеріанович Клименюк. - К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. - 308 с.
6. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 208с.
7. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник для вищ. навч. закл. / Ольга Володимирівна Крушельницька. – К. : Кондор, 2004.– 192 с.

8. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
1. Кузьменко С.Г. Курсова (дипломна) – це дуже просто!: науково-практичний посібник / С.Г. Кузьменко ; Донецький юридичний інститут МВС України при Донецькому державному університеті. – Донецьк: Норд-Прес, 2004. – 126 с.
2. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів: підручник/Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 334 с.
3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
4. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний . – Львів : Світ, 2001. – 416 с.
5. Наумовець А. Г. Віч-на-віч з аудиторією: Десять про "технологію" наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів / Наумовець Антон Григорович ; НАН України; Інститут фізики. – К.: Наукова думка, 2003. – 56 с.: рис. – Бібліогр.: с. 52-53. - (Проєкт "Наукова книга").
6. Основи наукових досліджень : підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 132 с.
6. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 116 с.
7. Пилипчук М.І. Основи наукових досліджень : підручник / М.І. Пилипчук, .С. Григор'єв, В.В. Шостак. – К.: Знання, 2007. – 270 с.
7. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., реком. МОНУ / Пілюшенко Віталій Лаврентійович, Шкрабак Ірина Володимирівна, Славенко Едвін Ігорович. – К. : Лібра, 2004. – 344 с. : іл. - Бібліогр.: с. 343.
8. Пономаренко В. С. Аналіз даних у дослідження соціально-економічних систем / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 432 с.
9. Свердан М. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Свердан Михайло Михайлович, Свердан Марія Романівна ; Буковинська держ. фінансова академія. – Чернівці : Рута, 2006. - 352 с. - Бібліогр.: с. 351-352.
10. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, ІДТ) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – [Чинний від 2007-07-01]. - К. : Держспоживстандарт України, 2007. – III, 47 с. – (Національний стандарт України).
11. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120с.
12. Українські ресурси мережі Інтернет: громадсько-політичні центри / Укл.

- Ю. Шайгородський. – К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2003. – 296 с.
13. Фаренік С. Логіка та методологія наукового дослідження. – К. : Видавництво УАДУ, 2002. – 337с.
14. Філінюк А.Г. Наукова робота студента: метод. рек. для студ. і магістрантів усіх спец. і форм навчання. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2007. – 74 с.
15. Філоненко М.М. Психологія спілкування. –К.: Центр учбової літератури, 2013. – 226 с.
16. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Галина Степанівна Цехмістрова] ; Київський ун-т туризму, економіки і права. – К. : Слово, 2003. – 240 с.
17. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 310 с.

Тема № 14. Загальні вимоги до технічного оформлення. Бібліографічний

опис: загальні вимоги та правила складання. Посилання. Додатки.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: Ознайомитися із загальними вимогами до технічного оформлення наукового дослідження, з посиланнями та додатками.

План заняття:

1. Загальні вимоги до технічного оформлення
2. Бібліографічний опис: загальні вимоги та правила складання.
3. Посилання. Додатки.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Узагальнення результатів дослідження, формування власної наукової позиції.
2. Правила оформлення титульного аркуша, курсового або дипломного завдання, календарного плану.
3. Оформлення реферату й анотації як обов'язкових структурних елементів курсової або дипломної роботи.
4. Зміст вступу і висновків наукової роботи.
5. Основна частина наукової роботи.

6. Вимоги ДСТУ до оформлення науково-довідкового апарату(правила бібліографічного опису підручника, монографії, статті в науковому журналі).
7. Список використаної літератури: порядок складання.
8. Оформлення посилань у науковій роботі.
9. Оформлення додатків.
10. Загальні правила оформлення курсової або дипломної роботи(нумерація сторінок, шрифт, інтервал, відступи, оформлення заголовків і т.д.).

Рекомендована література:

Основна література:

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.
2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.
3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти. Підручник. — Київ: Центр учбової літератури, 2014. — 321 с.
4. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. а. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
5. Основи наукових досліджень : підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 132 с.

Додаткова література:

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. (К-ть сторінок)
2. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
3. Бюлетень ВАК України. – 2008. – №3. – С. 9-13.
4. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна. – 3-тє вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.
5. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження: авторський підручник /Олександр Валеріанович Клименюк. - К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. - 308 с.

6. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 208с.
7. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник для вищ. навч. закл. / Ольга Володимирівна Крушельницька. – К. : Кондор, 2004.– 192 с.
8. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
1. Кузьменко С.Г. Курсова (дипломна) – це дуже просто!: науково-практичний посібник / С.Г. Кузьменко ; Донецький юридичний інститут МВС України при Донецькому державному університеті. – Донецьк: Норд-Прес, 2004. – 126 с.
2. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів: підручник/Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 334 с.
3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
4. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний . – Львів : Світ, 2001. – 416 с.
5. Наумовець А. Г. Віч-на-віч з аудиторією: Десять про "технологію" наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів / Наумовець Антон Григорович ; НАН України; Інститут фізики. – К.: Наукова думка, 2003. – 56 с.: рис. – Бібліогр.: с. 52-53. - (Проєкт "Наукова книга").
6. Основи наукових досліджень : підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 132 с.
6. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 116 с.
7. Пилипчук М.І. Основи наукових досліджень : підручник / М.І. Пилипчук, .С. Григор`єв, В.В. Шостак. – К.: Знання, 2007. – 270 с.
7. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., реком. МОНУ / Пілюшенко Віталій Лаврентійович, Шкрабак Ірина Володимирівна, Славенко Едвін Ігорович. – К. : Лібра, 2004. – 344 с. : іл. - Бібліогр.: с. 343.
8. Пономаренко В. С. Аналіз даних у дослідження соціально-економічних систем / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 432 с.
9. Свердан М. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Свердан Михайло Михайлович, Свердан Марія Романівна ; Буковинська держ. фінансова академія. – Чернівці : Рута, 2006. - 352 с. - Бібліогр.: с. 351-352.
10. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила

складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – [Чинний від 2007-07-01]. - К. : Держспоживстандарт України, 2007. – III, 47 с. – (Національний стандарт України).

11. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120с.
12. Українські ресурси мережі Інтернет: громадсько-політичні центри / Укл. Ю. Шайгородський. – К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2003. – 296 с.
13. Фаренік С. Логіка та методологія наукового дослідження. – К. : Видавництво УАДУ, 2002. – 337с.
14. Філінюк А.Г. Наукова робота студента: метод. рек. для студ. і магістрантів усіх спец. і форм навчання. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2007. – 74 с.
15. Філоненко М.М. Психологія спілкування. –К.: Центр учбової літератури, 2013. – 226 с.
16. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Галина Степанівна Цехмістрова] ; Київський ун-т туризму, економіки і права. – К. : Слово, 2003. – 240 с.
17. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 310 с.

Тема № 15. Керівництво курсової, дипломної, бакалаврською роботою, її рецензування. Виступ наукового керівника.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомити студентів основними обов'язками наукового керівника курсової (дипломної) роботи.

План заняття:

1. Керівництво курсової, дипломної, бакалаврською роботою
2. Рецензування курсової, бакалаврської, дипломної роботи.
3. Обов'язки наукового керівника курсової (дипломної) роботи:
  - надавати допомогу у виборі теми, розробці плану (змісту) курсової (дипломної) роботи; добір літератури, методології та методів дослідження та ін.;
  - аналізувати зміст роботи, висновки і результати дослідження;
  - визначати поетапні терміни виконання роботи;
  - контролювати виконання курсової (дипломної) роботи;
  - доповідати на засіданні кафедри про виконання та завершення роботи;

- дати відгук на роботу.

Завдання для тестового контролю:

1. Виклад матеріалу в науковій роботі ведуть:

- а) від першої особи однини; в) у безособовій формі;
- б) від першої особи множини; г) у кожній із перерахованих форм за бажанням автора.

12. Якщо в тексті наукової роботи наводять прізвища, то ініціали:

- а) ставлять перед прізвищем; в) ставлять так, як зручно авторові;
- б) ставлять після прізвища; г) узагалі не ставлять.

3. У вступі не наводять:

- а) огляд основних джерел інформації; г) актуальність теми дослідження;
- б) короткий зміст роботи; д) мету і завдання дослідження;
- в) постановку проблеми; е) об'єкт дослідження.

4. Назви пунктів вирівнюють:

- а) по лівому краю; б) по ширині;
- в) по правому краю; д) як зручно авторові.
- г) по центру;

5. Доповніть фразу: «Бланк, у якому вказують тему роботи, її мету, термін подання керівникові, теоретичне і практичне завдання, називають _____».

6. Доповніть висловлювання: «Бланк, у якому зазначають кількість сторінок роботи, кількість використаних джерел інформації, основні результати дослідження, називають _____».

7. Серед наведених тверджень правильне таке:

- а) посилання в науковій роботі мають порядкову нумерацію і перелічуються в кінці роботи;
- б) на кожній новій сторінці нумерацію починають з першого посилання, бібліографічний опис джерел інформації розташовують внизу сторінки;

в) посилання мають порядкову нумерацію і вказуються внизу сторінки;

г) на кожній новій сторінці нумерацію починають з першого посилання, усі посилання перелічують у кінці роботи.

8. Доповніть висловлювання: «_____ складають двома мовами, тут зазначають тему роботи, місце і рік її написання, подають коротку характеристику роботи».

9. Коротко сформульовані основні ідеї наукової доповіді мають назву:

а) конспект; г) тези;

б) реферат; д) анотація.

в) наукова стаття;

10. Доповніть фразу: «Елемент наукової роботи, у якому вказують актуальність теми, мету і завдання роботи, визначають об'єкт дослідження, називають _____».

11. Результати наукової роботи впроваджують у практику такими способами:

а) виступ на конференції з основними результатами роботи;

б) публікація статті за темою роботи в науковому виданні;

в) подання роботи на конкурс;

г) одержання на підприємстві, в установі, організації акта впровадження результатів роботи.

12. Доповніть фразу: «У_____ підсумовують результати наукової роботи».

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Обов'язки наукового керівника курсової (дипломної) роботи.

2. Керівництво курсової, дипломної, бакалаврською роботою

3. Рецензування курсової, бакалаврської, дипломної роботи.

4. Допомога наукового керівника у виборі теми, розробці плану (змісту) курсової (дипломної) роботи; добір літератури, методології та методів дослідження та ін.

5. Письмовий відгук наукового керівника.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.
2. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.
3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти. Підручник. — Київ: Центр учбової літератури, 2014. — 321 с.
4. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів I-IV р. а. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
5. Основи наукових досліджень : підручник (для спец. "Екологія") / Ю. В. Носачова, О. І. Іваненко, Я. В. Радовенчик. — К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. — 132 с.

Додаткова література:

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. (К-ть сторінок)
2. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
3. Бюлетень ВАК України. – 2008. – №3. – С. 9-13.
4. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна. – 3-тє вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.
5. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження: авторський підручник /Олександр Валеріанович Клименюк. - К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. - 308 с.
6. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – 2-е видання, перероблене і доповнене. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 208с.
7. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник для вищ. навч. закл. / Ольга Володимирівна Крушельницька. – К. : Кондор, 2004.– 192 с.
8. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
1. Кузьменко С.Г. Курсова (дипломна) – це дуже просто!: науково-практичний посібник / С.Г. Кузьменко ; Донецький юридичний інститут МВС України при Донецькому державному університеті. – Донецьк: Норд-Прес, 2004. – 126 с.
2. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів: підручник/Н.М.

- Кушнарєнко, В.К. Удалова. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 334 с.
3. Максимєнко С.Д., Філонєнко М.М. Мєтодичнї рєкомєндацїї «Науководослїдницька дїяльнїсть студєнтїв» для слухачїв ФПК викладачїв I-IV р. ВМНЗ України – К., 2013. - 64 с.
  4. Мочєрний С. В. Мєтодологїя економїчного дослїдження / С. В. Мочєрний . – Львїв : Свїт, 2001. – 416 с.
  5. Наумовєць А. Г. Вїч-на-вїч з аудиторїєю: Дєщо про "технологїю" наукових доповїдєй, популярних лекцїй, дисєртацїйних промов і конкурсних проєктїв / Наумовєць Антон Грїгорович ; НАН України; Інститут фїзики. – К.: Наукова думка, 2003. – 56 с.: рис. – Бїблїогр.: с. 52-53. - (Проект "Наукова книга").
  6. Основи наукових дослїджєнь : пїдручник (для спец. "Екологїя") / Ю. В. Носачова, О. І. Иванєнко, Я. В. Радовєнчик. — К. : Видавничий дїм «Кондор», 2020. — 132 с.
  6. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових дослїджєнь у вищїй школі / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К.: Центр навчальної лїтератури, 2003. – 116 с.
  7. Пилипчук М.І. Основи наукових дослїджєнь : пїдручник / М.І. Пилипчук, .С. Грїгор`єв, В.В. Шостак. – К.: Знання, 2007. – 270 с.
  7. Пїлюшенко В. Л. Наукове дослїдження: органїзацїя, мєтодологїя, їнформацїйне забезпечєння : навч. посїб. для студ. вищ. навч. закл., рєком. МОНУ / Пїлюшенко Вїталїй Лаврєнтїйович, Шкрабак Ірина Володимирївна, Славєнко Едвїн Ігорович. – К. : Лїбра, 2004. – 344 с. : їл. - Бїблїогр.: с. 343.
  8. Пономарєнко В. С. Аналіз даних у дослїдження соцїально-економїчних систем / В. С. Пономарєнко, Л. М. Малярєць. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 432 с.
  9. Свердан М. М. Основи наукових дослїджєнь: навч. посїб. для студ. вищ. навч. закл. / Свердан Михайло Михайлович, Свердан Марїя Романївна ; Буковинська держ. фїнансова академїя. – Чернївцї : Рута, 2006. - 352 с. - Бїблїогр.: с. 351-352.
  10. Система стандартїв з їнформацїї, бїблїотечної та видавничої справи. Бїблїогрфїчний запис. Бїблїогрфїчний опис. Загальнї вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, ІДТ) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – [Чинний від 2007-07-01]. - К. : Держспоживстандарт України, 2007. – III, 47 с. – (Нацїональний стандарт України).
  11. Спїцин Є.С. Мєтодика органїзацїї науководослїдної роботи студєнтїв у вищому закладї освїти. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120с.
  12. Українські ресурси мєрежї Інтернет: громадсько-полїтичнї центри / Укл. Ю. Шайгородський. – К.: Укр. центр полїт. менеджменту, 2003. – 296 с.
  13. Фарєник С. Логїка та мєтодологїя наукового дослїдження. – К. : Видавництво УАДУ, 2002. – 337с.
  14. Фїлїнюк А.Г. Наукова робота студєнта: мєтод. рек. для студ. і магїстрантїв усїх спец. і форм навчання. – Кам'янець-Подїльський: Кам'янець-Подїльський державний унїверситет, 2007. – 74 с.

15. Філоненко М.М. Психологія спілкування. –К.: Центр учбової літератури, 2013. – 226 с.
16. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Галина Степанівна Цехмістрова] ; Київський ун-т туризму, економіки і права. – К. : Слово, 2003. – 240 с.
17. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 310 с.